

En Güzel Çağrı: Hakka Davet (Emir bi'l-Ma'rûf Nehiy ani'l-Münker)^{1*}

1. Konunun Planı

- a. Hakka Davet Nedir?**
- b. Hakka Davet Niçin Gereklidir?**
- c. Hakka Davetin Yöntemi Ne olmalı?**
- d. İyilik ve kötülük kavramları**
- e. Emir ve yasak kavramları ve hükümleri**
- f. İyiliği emretmenin ve kötülüğü yasaklamanın toplumsal faydaları**
- g. Kuran-ı Kerimde Hakka Davetle ilgili Ayetler**
- h. Hadis-i Şeriflerde Hakka Davetin Önemi**

2. Konunun Açılımı ve İşlenişi

Konuya hak, davet, iyilik ve kötülük, emir ve yasak kavramları açıklanarak başlanır. Daha sonra ilgili ayet ve hadislerle iyiliği emretmek ve kötülüğü yasaklamanın dini durumu anlatılır. İyi işleri kendi hayatımızda uygulayarak, iyiliği emretmenin ve kötülükten sakındırmanın toplumsal faydaları, buna karşılık kötü davranışların şahıslara ve topluma vereceği zararları anlatılır. Peygamberimizin ve sahabe-i kiramin hayatından, İslam büyüklerinin davranışlarından örnekler verilerek vaaz zenginleştirilir. Konunun sonuna doğru genel bir değerlendirme yapılarak ve dua edilerek konu bitirilir.

3. Konunun Özet Sunumu

Son semavi kitap olan Kur'an-ı Kerim'in temel hedeflerinden biri, ahlaklı, Allah'a ve hemcinslerine karşı vazifesinin bilinci ile davranan insanları yetiştirmek ve bunlardan oluşacak bir toplumun kurulmasını gerçekleştirmektir.

Kur'an, böyle bir toplumu oluşturacak emir, tavsiye ve prensipler bütünüdür. İşte emr-i bi'l-maruf ve nehy-i ani'l-münker de bu temel prensiplerden birisidir. Kısaca, iyiliği emir ve tavsiye etmek, kötülükten alıkoymak diye ifade edebileceğimiz bu prensibin usulünce uygulanması toplumsal hayatın kaçınılmaz gereklerindedir.

Yüce Allah, Peygamberimize hitaben:

فَاتَّمَا عَلَيْكَ الْبَلَاغُ ط

“Senin görevin ancak tebliğ etmektir.” (Al-i İmran 3/20) buyurmuştur.

Tebliğin özünü, “emr-i bil-ma'ruf ve nehy-i ani'l-münker” oluşturur. Bu gerçeği vurgulamak üzere büyük İslam bilgini İmam Gazali şöyle der: “Şayet tebliğ, ortadan kaldırılıp, ilim ve amel de ihmal edilseydi, peygamberlik ataletle çöküntüye uğrar, ihtilaflar çoğalır, sapıklık yayılır, cehalet ortalığı kaplar, fesat her tarafı etkisi altına alır.” (Gazali, Muhammed, İhya-i Ulûmiddîn, II, 755.)

¹ Bu vaaz projesi, **Narman Müftülüğü İlçe Vaizi İrfan Bayrak** tarafından hazırlanmıştır.

* **Redaksiyon:** Erzurum Müftülüğü İl İrşad Kurulu

Bundan dolayıdır ki, iyiliği emretmek kötülükten sakındırmak, ilahi emir ve yasakların insanlara iletilmesi en önde gelen dini görevlerden birisidir. Yüce Allah, bu görevin yerine getirilmesini, Müslümanlara farz kılmış ve onları, bundan sorumlu tutmuştur.

وَلْتَكُنْ مِنْكُمْ أُمَّةٌ يَدْعُونَ إِلَى الْخَيْرِ وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ ۗ وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿١٠٤﴾

“İçinizden hayra çağıran, iyiliği emredip kötülüğü meneden bir topluluk bulunsun. İşte onlar kurtuluşa erenlerdir.” (Ali İmrân, 3/104) buyrulmaktadır.

İyiliği emretmek ve kötülükten sakındırmak kavramları; Kur’an-ı Kerimde ve hadislerde “emri bil ma’ruf ve nehyi anil münker” tabirleriyle ifade edilmiştir. Maruf ya da iyilik; bilinen, tanınan şey, ikram, gönül okşayıcı söz ve davranış, cömertlik, ihsan, iyi ve güzel kabul edilen inanç, düşünce ve davranışlardır. Münker ya da kötülük ise; bunların zıddı olan, yani gönül incitici, insanın vicdanını rahatsız ve huzursuz edici söz ve davranışlar, kötü ve çirkin kabul edilen; inanç, düşünce ve hareketlerdir.

İslam dininin getirdiği hayat tarzına, görgü kurallarına uygun olan söz ve davranışlar iyilik, uygun olmayanlar da kötülük olarak kabul edilmiştir. İyiliği emretmek ve kötülükten sakındırmak ifadeleri, Kur’an-ı Kerimin dokuz ayetinde geçmektedir. Konu ile ilgili olarak sevgili Peygamberimizin de pek çok hadis-i şerifi bulunmaktadır. İslam alimleri de iyiliği emredip kötülükten sakındırmanın farz olduğunda ittifak etmişlerdir.

İyiliğin ve adaletin hakim kılınması ve yaygınlaştırılması, kötülüğün önlenmesi, bunun sayesinde de faziletli bir toplumun oluşturulması için, her devirde iyiliği emreden kötülüğü yasaklayan çalışmalar yapılmıştır. Okullarda verilen eğitim ile bizim camilerde sunduğumuz vaaz hizmetleri de bu çalışmaların bir parçasıdır.

Dünya ve ahiret mutluluğuna erişebilmemiz için, Kur’an ve sünnetin gösterdiği iyilik yolunda yürürken, başkalarına da iyiliği emredip kötülükleri yasaklayarak mutlu bir toplum oluşturmaya çalışmalıyız.

4. Konu İşlenirken Başvurulabilecek Bazı Ayetler

• وَلْتَكُنْ مِنْكُمْ أُمَّةٌ يَدْعُونَ إِلَى الْخَيْرِ وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ ۗ وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿١٠٤﴾

“İçinizden hayra çağıran, iyiliği emredip kötülüğü meneden bir topluluk bulunsun. İşte onlar kurtuluşa erenlerdir”. (Al-i İmrân Suresi – 104)

• كُنْتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ تَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَتُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ ۗ وَلَوْ آمَنَ أَهْلُ الْكِتَابِ لَكَانَ خَيْرًا لَهُمْ ۗ مِنْهُمْ الْمُؤْمِنُونَ وَأَكْثَرُهُمُ الْفَاسِقُونَ ﴿١١٠﴾

“Siz, insanlar için ortaya çıkarılmış en hayırlı ümmetsiniz. İyiliği emredersiniz, kötülükten alıkoyarsınız ve Allah’a inanırsınız. Ehl-i kitap da inanmış olsalardı elbette

onlar için hayırlı olurdu; içlerinden inananlar da var, fakat çoğu yoldan çıkmıştır.” (Âl-i İmrân Suresi – 110)

- يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُسَارِعُونَ فِي الْخَيْرَاتِ ۗ وَأُولَٰئِكَ مِنَ الصَّالِحِينَ ﴿١١٤﴾

“Bunlar Allah’a ve âhiret gününe inanırlar, iyiliği emrederler, kötülükten menederler ve hayırlarda yarışır. İşte bunlar iyi kimselerdendir.” (Âl-i İmrân Suresi – 113)

- وَالْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ يَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَيُطِيعُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ ۗ أُولَٰئِكَ سَيَرْحَمُهُمُ اللَّهُ ۗ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿٧١﴾

“Müminlerin erkekleri de kadınları da birbirlerinin velileridir; iyiliği teşvik eder, kötülükten alıkoyarlar, namazı kılarlar, zekâtı verirler, Allah ve resulüne itaat ederler. İşte onları Allah merhametiyle kuşatacaktır. Kuşkusuz Allah mutlak güç ve hikmet sahibidir.” (Tevbe Suresi – 71)

- الَّذِينَ إِنْ مَكَّنَّاهُمْ فِي الْأَرْضِ أَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ وَآمَرُوا بِالْمَعْرُوفِ وَنَهَوْا عَنِ الْمُنْكَرِ ۗ وَاللَّهُ عَاقِبَةُ الْأُمُورِ ﴿٤١﴾

“Onlar öyle kimselerdir ki, kendilerine bir yerde egemenlik versek, namazı kılarlar, zekâtı verirler, iyiliği emrederler ve kötülükten alkoymaya çalışırlar. İşlerin sonu Allah’a varır.” (Hac Suresi – 41)

- لِكُلِّ أُمَّةٍ جَعَلْنَا مَنْسَكًا هُمْ نَاسِكُوهُ فَلَا يُنَازِعُونَكَ فِي الْأَمْرِ ۗ وَادْعُ إِلَىٰ رَبِّكَ ۗ إِنَّكَ لَعَلىٰ هُدًى مُسْتَقِيمٍ ﴿٦٧﴾

“Biz her ümmet için uyacakları dinî kurallar koymuşuzdur. Boşuna bu konuda seninle tartışmasınlar ve sen rabbinin yoluna çağrıda bulunmaya devam et! Sen hakka götüren doğru bir yol üzerindesin.” (Hac Suresi – 67)

5. Konu İşlenirken Başvurulabilecek Bazı Hadisler

- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: “مَنْ رَأَى مُنْكَرًا فَاسْتَطَاعَ أَنْ يُغَيِّرَهُ بِيَدِهِ فَلْيُغَيِّرْهُ بِيَدِهِ، فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَبِلِسَانِهِ، فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَبِقَلْبِهِ، وَذَلِكَ أَضْعَفُ الْإِيمَانِ.”

Ebû Saîd el-Hudrî'nin işittiğine göre, Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur: “**Bir kötülük gören kişi, eli ile değiştirmeye gücü yetiyorsa onu eli ile değiştirsin. Buna gücü yetmez ise dili ile değiştirsin. Buna da gücü yetmezse kalbi ile (o kötülüğe) tavır koysun, (onu hoş görmesin). Ve bu da imanın asgarî gereğidir.**” (Ebû Dâvûd, Salât, 239-242)

- عَنْ أَبِي حَازِمٍ أَخْبَرَنِي سَهْلُ بْنُ سَعْدٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ يَوْمَ خَيْبَرَ: “انْفُذْ عَلَى رَسُولِكَ حَتَّى تَنْزِلَ بِسَاحَتِهِمْ ثُمَّ ادْعُهُمْ إِلَى الْإِسْلَامِ وَأَخْبِرْهُمْ بِمَا يَجِبُ عَلَيْهِمْ مِنْ حَقِّ اللَّهِ فِيهِ. فَوَاللَّهِ لَأَنْ يَهْدِيَ اللَّهُ بِكَ رَجُلًا وَاحِدًا خَيْرٌ لَكَ مِنْ أَنْ يَكُونَ لَكَ حُمْرُ النَّعَمِ.”

Ebû Hâzim'in, Sehl b. Sa'd'dan naklettiğine göre, Resûlullah (sav) Hayber günü (sancağı verdiği Hz. Ali'ye) şöyle buyurmuştur: “**Onların buldukları bölgeye varıncaya kadar sükûnetle yürü! Sonra onları İslam'a davet et ve yerine getirmeleri gereken ilâhî hak ve esasları onlara haber ver! Vallahi senin vasitanla Allah'ın bir kişiyi hidayete erdirmesi, senin için (en değerli) kısil develerden daha hayırlıdır.**” buyurmuştur. (Müslim, Fedâilü's-sahâbe, 34; Buhârî, Meğâzî, 39)

- عَنْ أَبِي مُوسَى قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ)، إِذَا بَعَثَ أَحَدًا مِنْ أَصْحَابِهِ فِي بَعْضِ أَمْرِهِ قَالَ: “بَشِّرُوا وَلَا تُنْفِرُوا، وَيَسِّرُوا وَلَا تُعَسِّرُوا.”

Ebû Musa (el-Eş'arî) tarafından nakledildiğine göre, Resûlullah (sav), bazı emirlerini yerine getirmesi için ashabından birini görevli olarak gönderdiği zaman, “**Müjdeleyin, nefret ettirmeyin; kolaylaştırın, zorlaştırmayın!**” buyurdu. (Müslim, Cihâd ve siyer, 6)

6. Yararlanılabilecek Bazı Kaynaklar

- DİA, “Emir bi'l-Ma'rûf Nehiy ani'l-Münker” İle İlişkili Maddeler
E-Kaynak: <https://islamansiklopedisi.org.tr/emir-bil-maruf-nehiy-anil-munker/iliskili-maddeler>
- Hadislerle İslam, “Emr-i Bi'l-Ma'rûf Nehy-i: Ani'l-Münker İyiliği Teşvik Kötülüğten Sakındırma” – Hadislerle İslâm Cilt 4 Sayfa 459
E-Kaynak: <https://hadislerleislam.diyaret.gov.tr/sayfa.php?CILT=4&SAFYA=459>
- Hadislerle İslam, “Hz. Peygamber: Hikmetli Davetçi” – Hadislerle İslâm Cilt 6 Sayfa 539
E-Kaynak: <https://hadislerleislam.diyaret.gov.tr/sayfa.php?CILT=6&SAFYA=539>

